

Sygn. akt IA Ca 146/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Robert Obrębski (spr.)

Sędzia SA Małgorzata Rybicka – Pakuła

Sędzia SO del. Joanna Zaporowska

Protokolant st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa W. G., I. G., R. G. i A. G.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanego przez Prezydenta W., Starostę Powiatu (...) i Wojewodę Mazowieckiego

o zapłatę

na skutek dwóch apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 października 2012 r., sygn. akt I C 855/11

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 (drugim) w części oraz w punkcie 3 (trzecim) w ten sposób, że:

a. **zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz W. G. i R. G. kwoty po 348551 zł (trzysta czterdzieści osiem tysięcy pięćset pięćdziesiąt jeden złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lipca 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwoty po 4268,37 zł (cztery tysiące dwieście sześćdziesiąt osiem złotych trzydzieści siedem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;**

b. **zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz I. G. kwotę 348551 zł (trzysta czterdzieści osiem tysięcy pięćset pięćdziesiąt jeden złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lipca 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 5268,37 zł (pięć tysięcy dwieście sześćdziesiąt osiem złotych trzydzieści siedem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;**

c. **zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz A. G. kwotę 348551 zł (trzysta czterdzieści osiem tysięcy pięćset pięćdziesiąt jeden złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lipca 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 9068,37 zł (dziewięć tysięcy sześćdziesiąt osiem złotych trzydzieści siedem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;**

d. **przejmuje na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczone części opłat od obu pozwów;**

II. oddala obie apelacje w pozostałym zakresie;

III. zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz W. G. i R. G. kwoty po 2800 zł (dwa tysiące osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

IV. zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz I. G. kwotę 3800 zł (trzy tysiące osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

V. zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz A. G. kwotę 6400 zł (sześć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

VI. przejmuje na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczone części opłat od obu apelacji.

Sygn. akt IA Ca 146/13

UZASADNIENIE

Pozwem z 18 maja 2011 r., W. G., I. G. i R. G. wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa - Prezydenta W. i Starosty Powiatu (...) po 358450 zł na rzecz każdego z powodów wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem naprawienia rzeczywistej szkody doznanej przez powod, którzy decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 3 stycznia 1972 r., wydaną na podstawie dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, zostali pozbawiony własności siedmiu działek budowlanych o łącznej powierzchni nieznacznie przekraczającej 0,8 ha stanowiących części nieruchomości „K. B. (” o powierzchni 7,4 ha, nabytej w spadku po B. G., która w okresie przedwojennym była właścicielem majątku „D. Z.M. (” o powierzchni przenoszącej 361 ha. Powołując się na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 września 2010 r. stwierdzającą nieważność powołanej decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r., powodowie wnosili o zasądzenie odszkodowania w wysokości odpowiadającej szkodzie rzeczywistej wywołanej nieważną decyzją o wartości ustalonej przez biegłą sądową oraz udziałom powodów w spadku po B. G., wraz z odsetkami jak w pozwie, w pozostałym zakresie cofnęli pozew ze zrzeczeniem się roszczenia, i podnosili, że działki zostały nabyte w dobrej wierze przez osoby trzecie, których prawa właścicielskie są chronione wpisami do ksiąg wieczystych i nie mogą być podważane.

Osobnym pozwem z dnia 2 września 2011 r. z analogicznym żądaniem, które zostało oparte na tych samych okolicznościach faktycznych, wystąpiła A. G., jednakże domagała się zasądzenia na swoją rzecz kwoty 1217000 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i podnosiła, że w dziesiątej części spadku po B. G. jest kolejnym następcą prawnym dawnej właścicielki działek, które decyzją z dnia 3 stycznia 1972 r. zostały przejęte na własność Skarbu Państwa. Obie sprawy zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, zaś po sporządzeniu opinii przez biegłą sądową, w której oszacowana została wartość wszystkich działek, także A. G. swoje żądanie ograniczyła do dziesiątej części wartości tych działek ustalonej przez biegłą z odsetkami za okres podany w pozwie, w pozostałym natomiast zakresie cofnęła pozew ze zrzeczeniem się roszczenia. W toku sprawy Sąd Okręgowy wezwał do udziału w sprawie Wojewodę Mazowieckiego jako organ jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa, z działalnością której wiąże się dochodzone roszczenie, zaś strona pozwana wносиła o oddalenie powództwa. Zaprzeczając jego zasadności, kwestionowała istnienie związku przyczynowego pomiędzy szkodą a wydaniem deklaratywnej decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r., twierdziła, że wskazane w pozwie działki stanowiły część nieruchomości ziemskiej „D. Z. M. (”, o powierzchni przekraczającej 316 ha, podlegały więc działaniu dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, parcelacja rozpoczęta przed wojną nie została bowiem przeprowadzona, wada decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r., stwierdzona decyzją nadzorczą, polegała na wydaniu z urzędu nieważnej decyzji, zaś potrzeba jej wydania wynikała z pominięcia wskazanych działek w decyzji Wojewody Mazowieckiego z dnia 27 marca 1948 r., którą stwierdzono przejście na własność Skarbu Państwa, na podstawie powołanego dekretu, pozostałych gruntów wchodzących w skład nieruchomości „D. Z. M. (”. Ponadto pozwany kwestionował legitymację czynną powodów i podnosił, że źródłem szkody doznanej przez powodów nie była decyzja z dnia 3 stycznia 1972 r., lecz wejście w życie powołanego dekretu oraz późniejsze rozdysponowanie działkami na rzecz osób trzecich.

Wyrokiem z dnia 26 października 2012 r. Sąd Okręgowy, po pierwsze, umorzył postępowania w zakresie roszczenia dochodzonego przez powodów ponad kwotę 1394204 zł, po drugie, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, i po trzecie, zasądził od każdej z osób działających po stronie powodowej na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwoty po 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Na podstawie dokumentów złożonych przez strony oraz dowodu z opinii biegłej, Sąd Okręgowy ustalił, że w skład nieruchomości „D. Z. M. (...) o łącznej powierzchni przenoszącej 316 ha, która w okresie przedwojennym stanowiła własność B. G., wchodziły grunty ujęte osobnymi księgami hipotecznymi „Osiedle (...) (...), „Osiedle (...) (...), „Majątek (...) (...), których przejście na własność Skarbu Państwa na podstawie dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej zostało stwierdzone decyzją Wojewody Mazowieckiego z dnia 27 marca 1948 r., utrzymaną w mocy decyzją Ministra Rolnictwa i Reform Rolnym z dnia 15 października 1948 r., jak również część nieruchomości „K. B. (...) o powierzchni 7,40 ha, która nie zostały objęte wskazanymi decyzjami, lecz wydaną z urzędu decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w W. z dnia 3 stycznia 1972 r., o stwierdzenie nieważności której wnosila A. G., początkowo spotkała się z negatywną decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2002 r., utrzymaną w mocy decyzją z dnia 9 grudnia 2003 r., jednakże w wyniku uwzględniania skargi powódki, wyrokiem z dnia 21 października 2004 r., IV SA/Wa 77/04, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie uchylił wskazane decyzje, zaś po ponownym rozpoznaniu wniosku powódki, decyzją nadzorczą z dnia 7 września 2010 r., Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdził nieważność decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. Ustalono także, że ze względu na zbycie działek wskazanych w pozwie na rzecz osób trzecich, które działały w dobrej wierze przy ich nabyciu i zostały ujawnione w księgach wieczystych jako ich właściciele, stwierdzenie nieważności wskazanej decyzji nie spowodowało odzyskania własności tych działek przez powodów, jak też pozostałych następców prawnych B. G.. Ustalono także, że każdemu z powodów przysługuje dziesiąta część spadku po poprzedniej właścicielce nieruchomości wskazanych w pozwie. Na podstawie opinii biegłej Sąd Okręgowy ustalił wartość każdej z działek nr (...) na łączną kwotę wynoszącą 3485510 zł, zaś oceniając znaczenie prawne ustalonych okoliczności, omówił przesłanki odpowiedzialności z art. 160 k.p.a. na gruncie wykładni tego przepisu przyjętej przez Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10 i uznał powództwo za bezzasadne. Sąd Okręgowy przyjął za stronę pozwaną, że każda z wymienionych działek przeszła na własność Skarbu Państwa na podstawie powołanego dekretu z mocy prawa z dniem jego wejścia w życie, decyzją z dnia 3 stycznia 1972 r., w wydaniu której powodowie upatrywali źródła szkody, była bowiem deklaratoryjna, przyczyną stwierdzenia nieważności tej decyzji było jej wydanie z urzędu, zaś wydanie decyzji nadzorczej z dnia 7 września 2010 r. nie przesądzało o merytorycznej bezzasadności decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. Uznając, że wszystkie wskazane działki stanowiły część nieruchomości „D. Z. M. (...), która podlegała przepisom powołanego dekretu, Sąd Okręgowy uznał, że każda z tych działek przeszła na własność Skarbu Państwa na jego podstawie, nie dopatrywał się tym samym związku między pozbawieniem powodów własności tych działek a wydaniem decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. Uznając, że źródłem szkody doznanej przez powodów nie było wydanie tej decyzji, Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że nie zostały wykazane przesłanki z art. 160 k.p.a., i przyjął, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu oraz zgodnie z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli powodowie W. G., I. G. i R. G., osobną apelację wniosła także A. G.. Apelacją powodów zaskarżone zostało rozstrzygnięcie oddalające powództwo i obciążające powodów kosztami procesu. Powodowie zarzucili Sądowi Okręgowemu niezgodne ze stanem rzeczywistym ustalenie przeznaczenia wszystkich działek wskazanych w pozwie, przeoczenie, że dobra należące do B. G. nie stanowiły jednej nieruchomości ziemskiej, były objęte różnymi księgami hipotecznymi, a przede wszystkim część z nich przed wojną została przeznaczona pod budownictwo mieszkaniowe, większość z nich została rozparcelowana, zaś działki wskazane w pozwie nie zostały zbyte, nie stanowiły nieruchomości ziemskich i nie podlegały przepisom dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, lecz było objęte decyzją z dnia 3 stycznia 1972 r., której wydanie wyrządziło powodom szkodę polegającą na utracie własności tych działek. Apelacja powodów została ponadto oparta na zarzucie naruszenia art. 244 § 1 k.p.c. przez pominięcie treści decyzji wydanych w 1948 r., z których wynikało,

że wskazanemu dekretowi podlegały wyłącznie wskazane w tych decyzjach nieruchomości należące do B. G., nie były natomiast objęte działki budowlane, których parcelacja została zatwierdzona w okresie przedwojennym. Apelacja powodów została więc oparta za zarzucie naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 2 ust. 1 pkt e powołanego dekretu przez nieuzasadnione przyjęcie, że wskazane działki z mocy prawa z dniem 13 września 1944 r. przeszły na własność Skarbu Państwa, spowodowane pominięciem przeznaczenia tych działek oraz ich odrębności w stosunku do pozostałych nieruchomości należących do poprzedniczki prawnej powodów, które zostały objęte skutkami obu decyzji wydanych w 1948 r., zwłaszcza że w części dotyczącej działek przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe, decyzje wydane we wskazanym okresie także zostały wydane z naruszeniem powołanego przepisu i były przedmiotem osobnych decyzji nadzorczych, które zostały wydane w niezakończonym jeszcze postępowaniu administracyjnym. Na podstawie wskazanych zarzutów powodowie wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku, zasądzenie na rzecz każdego z powodów po 348551 zł z odsetkami od daty wydania opinii przez biegłego sądowego i obciążenie pozwanego kosztami procesu za obie instancje według norm przepisanych. Apelacja powódki została oparta na analogicznych zarzutach, obejmowała rozstrzygnięcie oddalające powództwo oraz obciążenie powódki kosztami procesu na rzecz pozwanego i również zawierała wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie na rzecz każdego z powodów wskazanej kwoty wraz z odsetkami ustawowymi od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztów procesu za obie instancje. Dodatkowo powódka zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 361 § 1 k.c. przez wykluczenie istnienia związku przyczynowego pomiędzy wydaniem decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. a utratą przez powodów własności działek wskazanych w pozwie, jak również naruszenie art. 2 ust. 1 lit e dekretu nie tylko przez pominięcie faktów dotyczących ustalonego w okresie przedwojennym przeznaczenia tych działek pod budownictwo mieszkaniowe, ale również przeoczenie nieznaczej wielkości działek wchodzących w skład wydzielonej nieruchomości „K. B. (...), która ze względu na swoją powierzchnię nie mogła zostać objęta skutkami powołanego dekretu. W apelacji powódki został ponadto podniesiony zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 102 k.p.c. przez niezastosowanie tego przepisu na korzyść powódki przy orzekaniu o kosztach procesu na rzecz strony pozwanej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja była uzasadniona i zasługiwała na uwzględnienie niemalże w całości, prawie wszystkie zarzuty były bowiem trafne, zostały opatrzone w zasadzie przekonującą argumentacją, która wykazywała pominięcie przez Sąd Okręgowy istotnych dla sprawy okoliczności związanych z przeznaczeniem działek, z utraty prawa własności których powodowie wywodzili roszczenia dochodzone na podstawie art. 160 k.p.a., w dacie wejścia w życie dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, przeoczenie wielkości siedmiu działek objętych decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w W. z dnia 3 stycznia 1972 r., przy wydaniu której zostały naruszone wskazane w obu apelacjach przepisy powołanego dekretu, jak też odrębności tych działek w stosunku do pozostałych gruntów B. G., objętych decyzjami wydanymi w 1948 r., których znaczenie także zostało przeoczone przez Sąd Okręgowy. Ustalenia Sądu Okręgowego były w zasadzie prawidłowe, jednakże wymagały uzupełnienia o wskazane okoliczności, zaś ustalony w ten sposób stan faktyczny sprawy nie dawał podstaw do uznania, że działki objęte decyzją z dnia 3 stycznia 1972 r. przeszły z mocy prawa na własność Skarbu Państwa na podstawie przepisów powołanego dekretu. Zachodziły tym samym podstawy od stwierdzenia związku przyczynowego pomiędzy szkodą powodów a wydaniem wskazanej decyzji, jak również do uznania, że wszystkie przesłanki odszkodowawczej odpowiedzialności Skarbu Państwa z art. 160 k.p.a. zostały w tej sprawie wykazane. Odmienne stanowisko pozwanego i Sądu Okręgowego nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na cele reformy rolnej przeprowadzonej po II wojnie światowej były przeznaczone nieruchomości ziemskie stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich łączny rozmiar przekraczał 100 ha powierzchni ogólnej, bądź 50 ha użytków rolnych, zaś na terenie województwa poznańskiego, pomorskiego i śląskiego skutkami wskazanego dekretu zostały objęte grunty rolne o łącznej powierzchni przekraczającej 100 ha. Działaniem dekretu nie były natomiast objęte nieruchomości przeznaczone na budownictwo mieszkaniowe, jeżeli tego rodzaju przeznaczenie gruntów zostało zatwierdzone we właściwym trybie, zaś nieruchomości zostały wydzielone. Odmienne poglądy Sądu Okręgowego nie zasługiwały na uwzględnienie, pomijał w szczególności wykładnię przyjętą przez Trybunał Konstytucyjny w uchwale z dnia 19 września 1990 r., TKW 3/89oTK 1990/1/26, w której został wyrażony trafny

pogląd, że zakres przedmiotowy art. 2 ust. 1 lit e dekretu nie obejmuje tych nieruchomości ziemskich lub ich części takich nieruchomości, które przed dniem 1 września 1939 r. zostały rozparcelowane z przeznaczeniem na działki budowlane po uprzednim zatwierdzeniu projektu parcelacji przez właściwy organ administracji państwowej. Tego rodzaju sytuacja wystąpiła na tle okoliczności rozpoznawanej spraw i wymagała uwzględnienia przy rozstrzygnięciu o zasadności powództwa opartego na art. 160 k.p.a. Nawet z decyzji Wojewody Mazowieckiego z dnia 27 marca 1948 r., stwierdzającej przejście na własność Skarbu Państwa pozostałych nieruchomości B. G. na podstawie dekretu, wynika, że projekt zabudowy znacznej części gruntów stanowiących majątek „D. Z. M. (” został zatwierdzony orzeczeniem Urzędu Wojewódzkiego z dnia 11 marca 1932 r. i stanowił podstawę parcelacji wskazanego majątku na rzecz osób trzecich, które zabudowywały nabyte nieruchomości. Nieznaczną część działek budowlanych nie została zbyta na rzecz osób trzecich przed wejściem w życie dekretu, jednakże działki objęte księgą hipoteczną „K. M. B. (” zostały prawnie wyodrębnione i 13 września 1944 r. nie stanowiły działek rolnych, lecz były przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe. Taki stan prawny i faktyczny został potwierdzony w zaświadczeniu Wojewódzkiego Biura Geodezji i Urzędzeń Rolnych z dnia 31 grudnia 1969 r. (k: 17). Oddalając powództwo wniesione w tej sprawie, Sąd Okręgowy pominął znaczenie prawne dowodów złożonych przez powodów, przeoczył podniesione okoliczności, zaś pomijając fakty istotne dla sprawy, bezpodstawnie uznał, że wskazane w pozwie działki przeszły na własność Skarbu Państwa z dniem 13 września 1944 r. Naruszony więc został art. 2 ust. 1 lit e dekretu, do wyłączenia zastosowania tego aktu prawnego nie było bowiem wymagane zbycie wydzielonych działek budowlanych, lecz samo ich wyodrębnienie oraz przeznaczenie pod zabudowę mieszkaniową. Odmienny pogląd nie zasługiwał na uwzględnienie, zupełnie bowiem pomijał, że działaniem dekretu z oczywistych powodów nie mogły być objęte niewielkie działki, jeżeli zostały zbyte na rzecz osób trzecich przed jego wejściem w życie. Za uzasadnione należało więc uznać zarzuty obu apelacji co do bezpodstawnego pominięcia wskazanych okoliczności przez Sąd Okręgowy, jak również wadliwego zastosowania powołanego dekretu do działek, które nie były objęte skutkami jego wejścia w życie.

Za uzasadniony należało ponadto uznać zarzut wydania zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 2 ust. 1 lit e wskazanego dekretu przez uznanie, że na jego podstawie z mocy prawa na rzecz Skarbu Państwa przeszły nieruchomości, których łączna powierzchnia nie obejmowała nawet 1 ha, a ponadto stanowiła część wydzielonej nieruchomości o łącznej powierzchni wynoszącej 7,40 ha, zwłaszcza że pozostałe nieruchomości poprzedniczki prawnej powodów zostały objęte osobną decyzją Wojewody Mazowieckiego z dnia 27 marca 1948 r., która została utrzymana w mocy decyzją Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 15 października 1948 r. Sąd Okręgowy przeoczył, że niezależnie od tego, iż przed zatwierdzeniem przedwojennych planów parcelacyjnych nieruchomości należące do B. G. stanowiły jeden majątek, jeszcze w okresie przedwojennym został on podzielony na kilka nieruchomości o zróżnicowanym przeznaczeniu prawnym, których odrębność prawna została uwzględniona nawet przez wskazane organy administracyjne, powołanymi decyzjami nie została bowiem objęta żadna z działek wskazanych w pozwie. Decyzja z dnia 3 stycznia 1972 r. miała więc charakter autonomiczny, jednakże odnosiła się do działek o łącznej powierzchni wynoszącej 0,8114 ha, które ze względu na swoją wielkość nie podlegały regulacji zawartej w powołanym dekrete, nie mogły więc z mocy prawa przejść na własność Skarbu Państwa, zwłaszcza że pozostałe działki wchodzące w skład nieruchomości „K. B. (” o powierzchni 7,40 ha zostały sprzedane jako działki budowlane przed wydaniem decyzji, która pozbawiła powodów własności niesprzedanych jeszcze działek przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową. W sytuacji, gdy po latach stwierdzona została nieważność decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r., zaś własność działek nabytych na jej podstawie przez Skarb Państwa nie powróciła do poprzednich właścicieli, za udowodnioną należało uznać przesłankę doznania przez powodów szkody majątkowej wskutek wydania tej decyzji, jak również bezprawność działania organu, od którego pochodziła wskazana decyzja.

W dalszej kolejności należy wskazać za zasadność zarzutu dotyczącego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 361 § 1 k.c. przy ocenie związku między wydaniem decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. oraz wejściem w życie dekretu z dnia 6 września 1944 r. a doznaniem szkody przez powodów, polegającej na utracie własności działek wskazanych w tej decyzji, nie ulega bowiem kwestii, że tylko naprawienia szkody rzeczywistej powodowie żądali w tej sprawie na podstawie art. 160 k.p.a. (por. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10). Nie ulega kwestii, że stwierdzenie nieważności wskazanej decyzji, będące wynikiem wydania przez Ministra

Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzji nadzorczej z dnia 7 września 2010 r., ze skutkiem ex tunc wyeliminowało z obrotu decyzję z dnia 3 stycznia 1972 r., stwierdzającą, że działki wskazane w pozwie podlegały dekretowi z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Nie ulega wątpliwości, że wyeliminowanie z obrotu wskazanej decyzji nie doprowadziło do odzyskania przez powodów własności tych działek, ponieważ wszystkie działki wymienione w pozwie zostały nabyte przez osoby trzecie, które działały w dobrej wierze, korzystały bowiem z instytucji rękoi wiary publicznej ksiąg wieczystych. Skutek stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r., jaki mógłby nastąpić, gdyby Skarb Państwa pozostawał właścicielem spornych działek do daty wydania decyzji nadzorczej z dnia 7 września 2010 r., nie mógł więc wystąpić w okolicznościach tej sprawy. Nie ulega kwestii, że gdyby wystąpił, powodom nie przysługiwałoby odszkodowanie za utratę własności odzyskanych nieruchomości. Nie ulega także wątpliwości, że wytoczenie powództwa zostało spowodowane nieodzyskaniem przez powodów własności działek utraconych wskutek wydania decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. Niezależnie od tego, w jakim okresie działki zostały sprzedane na rzecz osób trzecich, powołana decyzja wywoływała skutek wsteczny od daty wejścia w życie dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, stwierdzała więc, że działki należące do poprzedniczki prawnej powodów, z mocy prawa z dniem 13 września 1944 r., przeszły na własność Skarbu Państwa, jak zasadnie wskazywali skarżący. Zdarzeniem, które pozbawiło powodów własności działek, nie była natomiast faktyczna ich parcelacja na rzecz osób trzecich. Nie podzielając tego poglądu, należy wskazać, że sprzedaż spornych działek pozbawiła powodów faktycznego władztwa nad nimi, zdarzeniem natomiast, które aż do decyzji nadzorczej z dnia 7 września 2010 r. było uważane przyczynę pozbawienia powodów własności tych działek, było wydanie decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r., stwierdzającej ze skutkiem ex tunc, że z dniem 13 września 1944 r. Skarb Państwa nabył własność wskazanych działek (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., III CZP 121/10). Wydanie decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. spowodowało, że parcelacje dokonane w późniejszym okresie zostały uznane za rozporządzenie działkami, które przeszły na własność Skarbu Państwa w dniu 13 września 1944 r. na podstawie przepisów dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, nie były w szczególności uznawane za rozporządzenie działkami objętymi działaniem dekretu z dnia 28 listopada 1945 r. o przejściu niektórych nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa, która miała charakter regulacji dopełniającej skutki wywołane przez pierwszy z powołanych dekretów. Należało więc konsekwentnie przyjąć, że przyczyną pozbawienia powodów własności działek wskazanych w pozwie było wydanie decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. oraz że stwierdzenie jej nieważności po prawie 40 – ty latach nie doprowadziło do odzyskania przez powodów własności tych nieruchomości. Nie sposób podzielić tezę pozwanego i Sądu Okręgowego, jakoby po upływie tak długiego okresu, czyli po wydaniu decyzji nadzorczej z dnia 7 września 2010 r., można było przyjąć, że decyzja z dnia 3 stycznia 1972 r. nie pozbawiła powodów własności wskazanych działek w sytuacji, gdy przez cały ten okres wywoływała opisany skutek i była uznawana za jego przyczynę. Za poglądem Sądu Okręgowego nie przemawiał argument odwołujący się do deklaratywnego charakteru tej decyzji, zwłaszcza że trudno zgodzić się z jego zasadnością w odniesieniu do decyzji stwierdzającej nabycie, na podstawie dekretu z dnia 6 września 1944 r., własności nieruchomości, która nie podlegała temu aktowi prawnemu. O deklaratywnym charakterze decyzji stwierdzającej nabycie przez Skarb Państwa z mocy prawa własności nieruchomości można mówić wtedy, gdy wskazana w niej nieruchomość podlegała regulacji zawartej w powołanym akcie prawnym, czyli tylko w sytuacji, gdy źródłem przeniesienia własności nieruchomości na Skarb Państwa było jego wejście w życie. Jeżeli natomiast nieruchomość nie podlega powołanemu dekretowi, jego wejście w życie siłą rzeczy nie mogło stanowić zdarzenia przenoszącego własność z poprzedniego właściciela na Skarb Państwa. Decyzja stwierdzająca taki skutek, wydana z naruszeniem aktu prawnego powołanego jako podstawa jej wydania, stanowiła więc samodzielne zdarzenie o skutkach cywilnoprawnych dopóty, dopóki we właściwym trybie nie została stwierdzona jej nieważność. Decyzja z dnia 3 stycznia 1972 r. wywołała skutek wsteczny, który sięgał daty wejścia w życie wskazanego dekretu, jednak wadliwe jego zastosowanie do spornych działek spowodowało, że zdarzenia przenoszącego ich własność nie stanowiło wejście w życie powołanego dekretu, lecz wydanie decyzji z dnia 3 stycznia 1972 r. Zakres zastosowania dekretu był określony w jego treści i nie mógł zostać rozszerzony wskazaną decyzją administracyjną, jak podniósł Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 maja 2013, IA Ca 1349/12. Na uwzględnienie zasługiwał więc zarzut, podniesiony w obu apelacjach, naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 2 ust. 1 lit e dekretu przez nieuzasadnione przyjęcie, że działki wskazane w pozwie przeszły na własność Skarbu Państwa z dniem 13 września 1944 r. Przyjmując ten pogład,

Sąd Okręgowy wkroczył w zakres kompetencji przypisanej właściwym organom administracyjnym, przeoczył też okoliczności dotyczące przeznaczenia oraz wielkości działek objętych wskazaną decyzją.

W sytuacji, gdy spełniona została każda z przesłanek odszkodowawczej odpowiedzialności Skarbu Państwa z art. 160 k.p.a., żądanie pozwu podlegało uwzględnieniu prawie w całości, pozwany nie kwestionował bowiem wartości dowodowej opinii biegłej, która łączną wartość wszystkich działek wskazanych w pozwie określiła na kwotę 3485510 zł. Na rzecz każdej osoby działającej po stronie powodowej uwzględnieniu podlegała więc dziesiąta część podanej kwoty, każda z tych osób nabyła bowiem dziesiątą część spadku po B. G.. Zasadzeniu od strony pozwanej podlegały także kosztów procesu poniesione przez powodów w postępowaniu przed Sądem Okręgowym, jak też koszty postępowania apelacyjnego.

Z podanych powodów, uwzględniając obie apelacje prawie w całości, Sąd Apelacyjny w punkcie I wydanego wyroku zmienił punktu 2 zaskarżonego wyroku w części oraz punkt 3 w całości w ten sposób, że na rzecz W. G. i R. G., którzy ponieśli analogiczne koszty procesu przed Sądem Okręgowym i w takim samym zakresie zostali zwolnieni od opłaty od pozwu, zasądzone od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego zostały kwoty po 348551 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku uwzględniającego powództwo, jak również kwoty po 4268,37 zł na rzecz każdego z wymienionych powodów, którzy tytułem opłaty od żądanych odszkodowań uiszcili po 1000 zł, na udział w sprawie wspólnego pełnomocnika wydali po 2417 zł, zaś na wynagrodzenie biegłej wpłacili po 351,37 zł. Na rzecz każdego z powodów podlegała więc zasadzeniu suma podanych trzech kwot, w stosunku do dochodzonego pierwotnie żądania powodowie ustąpili bowiem w stopniu nieznacznym, który uzasadniał obciążenie pozwanego całością kosztów poniesionych przed Sądem Okręgowym, stosownie do art. 100 in fine w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie i ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Na podstawie powołanych przepisów pozwany został też obciążony całością kosztów procesu poniesionych przez I. G., którego należność z tego tytułu była większa o 1000 zł, wskazany powód uiszczył bowiem 2000 zł tytułem opłaty od pozwu, od której w pozostałym zakresie został także zwolniony przez Sąd Okręgowy. W punkcie I podpunkt b wyroku Sąd Apelacyjny zasądził więc na rzecz I. G. należność główną w kwocie 348551 zł oraz kwotę 5268,37 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. We wspólnym pozwie powodowie domagali się zasądzenia odsetek od dochodzonej należności głównej od daty jego wniesienia, podczas rozprawy cofnęli pozew w zakresie dotyczącym należności głównej ponad przypadającą na każdego z powodów część odszkodowania o łącznej wartości ustalonej przez biegłą, nie ograniczyli natomiast powództwa co do okresu, za który żądali zasądzenia odsetek od sprecyzowanej ostatecznie należności głównej, jednakże opierając się na regule prawnej zawartej w art. 363 § 2 k.c., Sąd Apelacyjny nie doszukał się podstaw do zasądzenia odsetek od należności głównej od daty wniesienia pozwu do dnia wydania wyroku uwzględniającego apelację, w części dotyczącej odsetek od daty wniesienia pozwu do dnia rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd Okręgowy zaskarżony wyrok nie podlegał więc zmianie i z tej przyczyny punkt 2 zaskarżonego wyroku nie mógł zostać zmieniony w całości, zaś apelacja powodów podlegała oddaleniu w części, w której powodowie domagali się zasądzenia odsetek od należności głównej za okres od daty sporządzenia opinii przez biegłą do dnia wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny. Z analogicznych przyczyn w punkcie I podpunkt c wyroku Sądu Apelacyjnego na rzecz A. G. zasądzona została należność główna w kwocie 348551 zł wraz z ustawowymi odsetkami za podany okres oraz kwota 9068,37 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, powódka wydała bowiem na udział swojego pełnomocnika 7217 zł, uiszcila opłatę od pozwu w kwocie 1500 zł oraz wpłaciła 351,37 zł na wynagrodzenie biegłej, a ponieważ również żądała w pozwie odsetek od dnia jego wniesienia do dnia zapłaty, za okres poprzedzający rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd Apelacyjny z podanych powodów powództwo A. G. nie zasługiwało na uwzględnienie i także w odniesieniu do powódki, punkt 2 zaskarżonego wyroku nie mógł zostać zmieniony w całości, apelacja powódki podlegała zaś oddaleniu w części dotyczącej odsetek od daty wniesienia pozwu do dnia wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny. W ostatnim podpunkcie omawianej części wyroku Sąd Apelacyjny przejął na rachunek Skarbu Państwa pozostałą część opłat od obu pozwów, wynik postępowania apelacyjnego nie pozwalał bowiem na zastosowanie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, pozwany korzystał ze zwolnienia od opłat, stosownie do art. 94 powołanej ustawy, zachodziła natomiast konieczność definitywnego rozstrzygnięcia o nieuiszczonych opłatach od obu pozwów, które Skarb Państwa ponosił tylko tymczasowo, stosownie do art. 100 powołanej ustawy.

W sytuacji, gdy obie apelacje zostały uwzględnione prawie w całości, pozwanego należało obciążyć całością kosztów postępowania apelacyjnego poniesionych przez każdego z powodów, którzy zostali zwolnieni od większej części opłat od obu apelacji w proporcji analogicznej jak przy opłacie od obu pozwów. Na podstawie art. 100 in fine w zw. z art. 98 § 1 i 3 oraz art. 108 § 1 k.p.c. i § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 powołanego rozporządzenia, w dalszych trzech punktach wydanego wyroku Sąd Apelacyjny zasądził od Skarbu Państwa – Wojewody Mazowieckiego na rzecz skarżących kolejno: kwoty po 2800 zł na rzecz W. G. i R. G., którzy na pełnomocnika przed Sądem Apelacyjnym wydali po 1800 zł i uiścili po 1000 zł tytułem opłaty sądowej od apelacji; kwotę 3800 zł na rzecz I. G., który poniósł taki sam wydatek na wspólnego pełnomocnika, jednakże uiścił 2000 zł tytułem opłaty od apelacji, jak również kwotę 6400 zł na rzecz A. G., która uiściła 1000 zł tytułem części opłaty od apelacji, od której nie została zwolniona w pozostałej jej części, była jednak zastępowana przez własnego pełnomocnika, na którego wydała 5400 zł. Przyznając wskazane wynagrodzenie pełnomocnikom skarżących, Sąd Apelacyjny brał pod uwagę stawki minimalne przewidziane powołanym rozporządzeniem i podane w obu apelacjach wartości przedmiotu zaskarżenia.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 386 § 1 k.p.c., w nieznacznym zaś zakresie, w którym obie apelacje zostały oddalone – na podstawie art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.